

Genomgång av Kemls rapport PM 1/18:

”Kartläggning av begränsningar av farliga ämnen i miljömärkningssystem”

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	3
2. Kemikalier väl reglerade av lagstiftningen	3
CLP, REACH och klassificerings- och märkningsregistret.....	3
Varför beaktas inte CLP?	3
3. Kosmetiska produkter	4
4. Felaktigheter även i övriga bilagor	5
Biocider i byggvaror.....	5
Kemtekniska produkter.....	6
Textil, elektronik och pappersvaror	8
5. Olämplig marknadsföring av miljömärkningarna	8
Opartisk avsändare?	8
Slagsida till kriteriedokumentens fördel	9
KRAV tillåter kemiska bekämpningsmedel.....	9
890 begränsningar i framkant?	9

1. Bakgrund

Kemisk Tekniska Företagen (KTF) är en sammanslutning av fem branschorganisationer vars medlemsföretag tillverkar, importerar och distribuerar kosmetiska produkter, biocider och kemiska produkter. Mot denna bakgrund har KTF granskat Kemikalieinspektionens (KemI) rapport *Kartläggning av begränsningar av farliga ämnen i miljömärkningssystem (PM 1/18)* och den pressrelease som KemI givit ut för att ge uppmärksamhet åt rapporten. KTF finner att KemIs rapport har stora brister och innehåller flera direkta felaktigheter. Pressreleasen kan bäst beskrivas som tendensiös. KTF har sammanställt våra synpunkter i denna rapport, läsaren bör dock observera att granskningen på intet sätt är uttömmande. Det är ett rimligt antagande att det finns fler felaktigheter om man går djupare in i alla delar av KemIs rapport.

2. Kemikalier väl reglerade av lagstiftningen

CLP, REACH och klassificerings- och märkningsregistret

CLP, eller förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, definierar de olika faroklasserna, fysikalisk fara, hälsofara eller miljöfara. CLP delar vidare in faroklasserna i farokategorier som anger hur allvarlig faran är. Exempel på olika faror är *brandfarlig vätska*, *akut toxicitet* och *farligt för vattenmiljön*. Till dessa faror hör kriterier som måste uppfyllas för att ämnet eller blandningen ska klassificeras. Om ämnet eller blandningen uppfyller CLP-kriterierna anses den vara farlig. "Farlig" är alltså en juridisk term i dessa sammanhang. Till ett ämne eller blandning som är klassificerad som farlig följer obligatoriska märkningsuppgifter enligt CLP artikel 17 i form av faropiktogram, signalord, faroangivelser och skyddsangivelser.

Enligt artikel 31 i REACH (förordning (EG) nr 1907/2006) ska ett säkerhetsdatablad tillhandahållas för ämnen och blandningar som är klassificerade som farliga enligt CLP. Säkerhetsdatabladet ska vara utformat i enlighet med förordning (EU) nr 830/2015. Bland annat innebär det att ämnen i en blandning måste redovisas om de ingår i en halt som överstiger 0,1% eller 1% beroende på ämnets klassificering. De allvarligaste faroegenskaperna omfattas av 0,1%-kravet.

Tillverkare och importörer av kemiska ämnen ska senast en månad efter att de har släppts ut på marknaden anmäla sina ämnen till ECHAs databas, Klassificerings- och märkningsregistret. Detta gäller ämnen som uppfyller åtminstone en av nedanstående tre punkter:

- Klassificeras som farligt enligt CLP, eller
- ska registreras enligt REACH (även om det inte klassificerats som farligt), eller
- ingår i en blandning i en halt som bidrar till att blandningen klassificeras som farlig enligt CLP (gäller endast vid import till EU/EES).

Notera att detta gäller utan mängdgräns. Det finns alltså inga krav på att ämnet skall användas i en viss mängd per år som det gör för vårens stundande REACH-registrering. Tanken är att alla farliga kemikalier som släpps ut på marknaden ska vara klassificerade i myndighetens databas. Enligt Kemikalieinspektionens faktablad från maj 2013 finns över 100 000 ämnen i databasen.

Varför beaktas inte CLP?

Eftersom CLP är en så tongivande och viktig lagstiftning är det med stor förvåning KTF noterar att CLP saknas i den lista över lagstiftning som rapportförfattarna anser vara relevant för uppdraget på sidan 14 i rapporten. CLP saknas även i alla bilagorna i de cellerna som anger vilka lagstiftningar olika ämnen omfattas av.

Anser verkligen Kemikalieinspektionen att ett ämne som är klassificerat som farligt enligt CLP, är behäftat med obligatoriska märkningskrav enligt artikel 17 i CLP och dessutom omfattas av kraven på att tillhandahålla ett säkerhetsdatablad i leverantörskedjan enligt artikel 31 i REACH inte är ett reglerat ämne?

Rapportens siffror bygger på det och vinkeln i Kemikalieinspektionens pressmeddelande tyder på det. Trots att det i rapportens slutsats framkommer att en reglering kan vara *"alltifrån förbud till informationsplikt"*.

KTF är av uppfattningen att CLP-klassificerade ämnen är reglerade och hanterade av kemikalielagstiftningen. Dessa ämnen omfattas dessutom ofta av ytterligare begränsningar i lagstiftning avseende till exempel arbetsmiljö, transport och avfallshantering.

3. Kosmetiska produkter

Trots att kosmetiska produkter inte faller under Kemikalieinspektionens tillsynsområde beslutades att detta produktområde skulle ingå i uppdraget. Enligt fotnot 7 på sidan 12 framgår att produktgruppen (kosmetiska produkter) inkluderas i den mån kemikalier av relevans identifieras.

Inga kemikalier av relevans som inte redan är omhändertagna av kosmetikalagstiftningen identifierades dock i kartläggningen. Däremot blir trubbigheten i miljömärkningarnas horisontella kriterier tydliga i Bilaga 3. Många av ämnena som är listade i Bilaga 3 används överhuvudtaget inte i kosmetiska produkter enligt EU-kommissionens databas för kosmetiska ingredienser – COSING.

Vidare vill KTF erinra om innehållet i bilaga I, förordning (EG) nr 1223/2009. Där återfinns bestämmelserna för hur säkerhetsbedömning av en kosmetisk produkt ska utföras. I en sådan bedömning beaktas exponering av den kosmetiska produkten vid normal och rimligen förutsebar användning. Dessutom beaktas alla ingående ämnens toxikologiska profil i aktuell koncentration samt eventuell sekundär exponering. Kosmetiska produkter som släpps ut på marknaden är därför säkra och innebär ingen hälsorisk.

När det gäller miljöegenskaper hos kemiska ämnen i kosmetiska produkter regleras de av REACH. Detta framgår i kosmetikaförordningens ingress, i skäl nr 5, återfinns följande lydelse:

De miljöproblem som kan orsakas av ämnen i kosmetiska produkter behandlas med tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006

I Kemikalieinspektionens rapport står det felaktigt att REACH inte reglerar kosmetiska produkter. KTF tror att detta sakfel kan förklaras med att Kemikalieinspektionen inte är behörig myndighet för kosmetiska produkter och därmed saknad detaljkunskap om kosmetikalagstiftningen. Detta återspeglas även vid en närmare granskning av Bilaga 3.

Tabellen nedan visar ett axplock av ämnen som i rapporten felaktigt påstås vara oreglerade.

Ämnesnamn	CAS-nummer	Vad saknas?
DEP	84-66-2	Information om att ämnet är ett tillåtet denatureringsmedel reglerat i FoHMFS 2014:10.
Atranol	Felaktigt i bilagan.	Korrekt CAS-nummer – 526-37-4. Information om att ämnet är förbjudet i kosmetika, bilaga II/1381.
Chloroatranol	57074–21–2	Information om att ämnet är förbjudet i kosmetika, bilaga II/1382. CLP-klassificering: H317.

Kloramin	Felaktigt i bilagan.	Korrekt CAS-nummer – 127-65-1. Information om att ämnet är begränsat i kosmetika, bilaga III/5. CLP-klassificering: H302, H314 och H334.
Butylparaben	Felaktigt i bilagan.	Korrekt CAS-nummer - 94-26-8. Information om att ämnet är begränsat i kosmetika, bilaga V/12. CLP-klassificering: H315, H319 och H335.

KTF noterar även att endast en handfull konserveringsmedel återfinns i Bilaga 3. I kosmetikaförordningen bilaga V är cirka 100 konserveringsmedel reglerade. Kosmetikaförordningen begränsar alltså betydligt fler konserveringsmedel i jämförelse med alla miljömärkningar tillsammans. Detta faktum redovisas dock inte i rapporten.

4. Felaktigheter även i övriga bilagor

Biocider i byggvaror

Längst ner på sidan 29 står följande mening: *”Vad gäller biocider finns till sist många begränsade ämnen namngivna i kriteriedokumentet, varav många ännu inte regleras i någon lagstiftning.”*

Detta är helt felaktigt. I Kemikalieinspektionens faktablad om biocider från mars 2017 framgår att det verksamma biocidämnet måste vara godkänt för den aktuella produkttypen för att överhuvudtaget få användas. Sedan finns det något som heter redan existerande biocidämnen. Dessa ingår i det så kallade granskningsprogrammet som beräknas vara klart 2024. Biocidämnen som inte är antingen godkända eller ingår i granskningsprogrammet får inte användas i EU. Reglerna för biocidprodukterna återfinns huvudsakligen i nedanstående lagstiftningar:

- Förordning (EU) nr 528/2012 om biocidprodukter
- Förordning (EU) nr 1062/2014 om granskningsprogrammet
- Miljöbalken (1998:808)
- Förordning 2014:425 om bekämpningsmedel
- Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:2) kemiska produkter och biotekniska organismer
- Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:3) om bekämpningsmedel
- Förordning (EG) nr 1107/2009 om växtskyddsmedel

En närmare granskning av den ämnesgrupp i Bilaga 1 som benämns Biocider/Konserveringsmedel/Impregnering gör oss konfunderade. Menar Kemikalieinspektionen verkligen att ”Biocider generellt” (cell H331) och ”Isothiazolinoner generellt” (cell H332) inte är reglerade i biocidlagstiftningen? Längre ner i Bilaga 1 (cell H338) återfinns ättiksyraanhydrid (acetic acid anhydride) med CAS-nummer 108-24-7. Sökning på detta CAS-nummer i såväl ECHAs databas över verksamma biocidämnen som i granskningsprogrammet (Bilaga II till förordning (EU) 1062/2014), bekämpningsmedelsregistret samt EU Pesticides database ger ingen träff. Vår slutsats är att ättiksyraanhydrid inte är ett biocidämne och därmed inte heller borde återfinnas under den här ämnesgruppen i Bilaga 1. Däremot har ättiksyraanhydrid en harmoniserad kemikalieklassificering med specifika koncentrationsgränser. Så att påstå att ämnet är oregerat är också helt felaktigt.

Denna förvirring fick oss att göra ytterligare sökningar på nästkommande ämnen i Bilaga 1. Sökningar för de fyra övriga påstått oreglerade biocidämnena som också börjar på bokstaven A gav följande resultat:

Ämnesnamn	Cas-nummer	Resultat
Aldicarb	116-06-3	Ej godkänt växtskyddsmedel enligt förordning 1107/2009. Harmoniserad CLP-klassificering.
Alpha-cypermethrin	67375-30-8	Godkänt växtskyddsmedel enligt förordning 1107/2009. Reglerat biocidämne för produkttyp 18 genom genomförandeförordning (EU) 2015/405. Harmoniserad CLP-klassificering.
Amitrole	61-82-5	Ej godkänt växtskyddsmedel enligt förordning 1107/2009. Harmoniserad CLP-klassificering.
Atrazine	1912-24-9	Ej godkänt växtskyddsmedel enligt förordning 1107/2009 Harmoniserad CLP-klassificering.

Alla fyra ämnena i tabellen ovan påstås i Bilaga 1 vara biocidämnen som inte är reglerade. Det är felaktigt. Alla fyra är växtskyddsmedel. Tre av dem är inte godkända enligt EU:s växtskyddsmedelsförordning medan det fjärde är ett tillåtet växtskyddsmedel som dessutom är ett reglerat biocidämne tillåtet i produkttyp 18 via genomförandeförordning (EU) 2015/45. Dessutom har alla fyra harmoniserade kemikalieklassificeringar som är införd i Bilaga VI till CLP. Således är alla fyra i allra högsta grad reglerade inom ramen för den europeiska kemikalielagstiftningen.

Kemtekniska produkter

Kemtekniska produkter regleras av CLP, förordning (EG) 648/2004 om tvätt- och rengöringsmedel samt biocidlagstiftningen. Enligt rapporten har även kosmetikaförordningen viss bäring på förordningen om tvätt och rengöring.

I rapporten står det att *"i kriteriedokumentet identifierades ett antal doft- och konserveringsmedel som inte är upptagna i lagstiftningen."* Låt oss därför titta närmare på Bilaga 2 som behandlar ämnen i kem-tekniska produkter.

I cell H158 framgår att parfymämnen generellt är oreglerade i lagstiftningen. Det stämmer inte. Det är vår erfarenhet att parfymämnen generellt är klassificerade som hudsensibiliserande (H317) respektive miljöfarliga (H411) enligt CLP. Dessutom måste enskilda parfymämnen ofta skrivas ut explicit på etiketten enligt EUH 208-lydelsen i CLP för att informera om risken för hudallergi. I Bilaga VII till förordning (EG) 648/2004 framgår även att både konserveringsmedel och parfym måste anges, oavsett tillsatt halt, i märkningen för tvätt- och rengöringsmedel som säljs till allmänheten.

I ämnesgruppen Konserveringsmedel/Biocider i Bilaga 2 finns sju ämnen med CAS-nummer som enligt Bilaga 2 felaktigt påstås vara oreglerade. En närmare granskning av dessa sju ämnen gav följande resultat.

Ämnesnamn	CAS-nummer	Regleringar
CMIT/MIT = Kathon	55965-84-9	Kosmetikaförordningen bilaga V/39. CLP – H301, H311, H314, H317, H331, H400 och H410. Förordning (EU) 2016/131
5-Bromo-5-nitro-1,3-dioxane	30007-47-7	Kosmetikaförordningen bilaga V/20. CLP – H302, H314, H317, H318 och H410.
Butylparaben	Felaktigt CAS-nummer angett i bilagan (94-26-8 är korrekt)	Kosmetikaförordningen bilaga V/12. CLP – H315, H319 och H335.
Diazolidinyl urea	78491-02-8	Kosmetikaförordningen bilaga V/12. CLP – H319.
Formaldehyd	50-00-0	Kosmetikaförordningen bilaga III/13 och V/5. CLP – H301, H311, H314, H317, H331, H340 och H350. Förordning (EU) 1062/2014
Rhodamin B	81-88-9	Kosmetikaförordningen bilaga II/398. CLP – H318 och H412.
Tribromofenol	118-79-6	CLP – H317, H319 och H400.

Alla sju påstått oreglerade ämnena är alltså alla klassificerade enligt CLP. Sex av sju påstått oreglerade ämnena återfinns dessutom i kosmetikaförordningens bilagor, ett ämne är till och med förbjudet att använda i kosmetika. Kathon och formaldehyd är dessutom reglerade inom ramen för biocidlagstiftningen. Lägg därtill det obligatoriska märkningskravet som gäller tvätt- och rengöringsprodukter vid försäljning till allmänheten och dessa ämnen snarast är att betrakta som trippelreglerade.

Textil, elektronik och pappersvaror

KTF:s medlemsföretag är inte verksamma inom textil, elektronik eller pappersvaror. Trots att medlemsföretagen därför inte är direkt berörda av dessa områden gjordes en hastig granskning av bilagorna 4, 5 och 6 med fokus på att hitta kemiska ämnen som felaktigt påstås vara oreglerade.

I Bilaga 4 anges många ämnen som oreglerade som i själva verket är klassificerade i enlighet med CLP. Exempel på ämnen som Kemikalieinspektionens rapport felaktigt påstår är oreglerade är det omdiskuterade och välkända miljögiftet nonylfenol, det cancerklassade ämnet formaldehyd och det mutagena ämnet glyoxal. De två sistnämnda har dessutom en harmoniserad kemikalieklassificering som är införd i bilaga VI till CLP.

I Bilaga 5 går samma mönster igen. Här redovisas faroangivelser enligt CLP i kolumn J för två flamskyddsmedel samtidigt som de påstås vara oreglerade av lagstiftningen. Även det icke halogenerade flamskyddsmedlet Röd fosfor med CAS-nummer 7723-14-0 uppges vara oreglerat av lagstiftningen. Röd fosfor har i själva verket en harmoniserad kemikalieklassificering införd i bilaga VI till CLP.

I den första fliken (Papper & tryck) i Bilaga 6 uppdagas ytterligare felaktigheter. Bland annat är de namngivna ämnen som listas under mjukgörare (ftalater) inte ftalater. De tillhör istället ämnesgruppen cykliska siloxaner. Vidare under polymerrelaterade ämnen listas de två industrikemikalierna DCP och EDH som oreglerade. Detta är felaktigt. Både DCP och EDH har harmoniserade klassificeringar som, bland annat, cancerframkallande och är upptagna i bilaga VI till CLP.

5. Olämplig marknadsföring av miljömärkningarna

Kartläggningens grundidé var att jämföra miljömärkningarnas och miljöbedömningssystemens kriteriedokument mot lagstiftningen och se vilka ämnen som återfinns i kriteriedokumentet men inte i lagstiftningen. KTF är förbluffade över att Kemikalieinspektionen istället för att opartiskt genomföra en vederhäftig kartläggning ägnar sig åt okritisk marknadsföring av miljömärkningarna. Se exempel nedan.

Opartisk avsändare?

Rapporten innehåller flera skrivningar som varken är objektiva eller sakliga.

Under avsnitt 1.2 Syfte, s 10 står följande: *”Det är väl känt att miljömärkning begränsar fler farliga, eller misstänkt farliga ämnen än vad som regleras i lagstiftningen.”* Är det sant? Är det verkligen Kemikalieinspektionens uppdrag att med svepande ordalag som ”det är väl känt” framställa ett ogrundat påstående om miljömärkningarna?

KTF vill även här framhålla att en begränsning inte *per se* är något önskvärt. Vilket värde har till exempel en begränsning som omfattar oproblematiske eller irrelevanta ämnen?

I avsnitt 2.3, s 12 definieras en miljömärkningsorganisation som en *oberoende organisation som tar fram miljökriterier för varor och tjänster i syfte att hjälpa konsumenter att göra inköp som är ett bättre val för hälsa och/eller miljö*. KTF vill här påminna om att miljömärkningarna är kommersiella aktörer som har ett stort intresse av att sälja sina produkter.

I avsnitt 3.1, s 17, kan läsaren få intrycket att det var miljömärkningarna som fasade ut fosfat i tvättmedel. KTF anser att detta är en tendentiös historiebeteckning som inte borde ha någon plats i en rapport med Kemikalieinspektionen som avsändare.

Slagsida till kriteriedokumentens fördel

I rapportens avsnitt 8 återfinns drygt fyra sidor med hänvisningar till vilka kriteriedokument (69 stycken) som har granskats. Det är en transparent och bra redogörelse. KTF anser att det hade varit passande att inkludera en likvärdig lista över vilka lagstiftningar som granskats och därmed utgöra den "lagstiftning" som rapporten jämfört kriteriedokumenterna emot.

Det framgår i avsnitt 2.4 s 13 att även bakgrundsdokument till kriteriedokument har granskats. Uppdraget hade definitivt vunnit på om rapporten hade granskat alla relevanta lagstiftningar lika noggrant. För inte kan den knapphändiga lista som återfinns längst ner på sidan 14 utgöra den lagstiftning som avses med "lagstiftningen"? Där saknas till exempel CLP.

KRAV tillåter kemiska bekämpningsmedel

I rapportens avsnitt 4.4 påstås felaktigt att KRAV:s regler förbjuder användning av kemiska bekämpningsmedel (växtskyddsmedel). Det är inte sant. I KRAV:s kriteriedokument avsnitt 4.9.3 framgår vilka växtskyddsmedel som är tillåtna. Där återfinns bland annat repellenter i form av doftämnen för avskräckande syfte. Där finns även aluminiumsilikat, koldioxid, järnfosfat och paraffinolja uppräknade. I KRAV:s kriteriedokument framgår även att dessa växtskyddsmedel måste vara godkända av Kemikalieinspektionen för att få säljas.

Det är anmärkningsvärt att en rapport från Kemikalieinspektionen innehåller ett sådant flagrant sakfel på ett av myndighetens ansvarsområden.

KTF vill i detta sammanhang erinra om att Patent- och Marknadsdomstolen har förbjudit COOP att påstå att ekologisk mat odlas utan kemiska bekämpningsmedel med motiveringen att påståendet är ovederhäftigt och vilseledande. Det vore klädsamt om den myndighet som godkänner kemiska bekämpningsmedel för användning i ekologisk odling också upphörde med ovederhäftigt och vilseledande information kring detta i sina rapporter.

890 begränsningar i framkant?

Kemikalieinspektionens aktuella kartläggning har fokuserat på att granska kriteriedokument från olika miljömärkningar eller miljöbedömningssystem och sedan jämfört ämnen och ämnesgrupper i dessa dokument mot något som de kallar för "relevant lagstiftning".

Resultatet som kommuniceras i rapportens sammanfattning är att miljömärkningarna inkluderar fler ämnen och ämnesgrupper jämfört med lagstiftningen. Inom textilområdet rör det sig enligt uppgift om 586 begränsningar av specifika ämnen och totalt påstås det handla om 890 begränsningar av ämnen där miljömärkningarna "går längre" än lagstiftningen och "därmed kan sägas ligga i framkant".

KTF vill påpeka att en reglering i sig knappast kan sägas vara i framkantoch därmed vara bra av sig själv. Det är inte svårt att skapa en bristfällig eller kontraproduktiv reglering. Vi menar också att det svårigen är möjligt att ligga i framkant av gällande lagstiftning om man inte känner till den.

/ KTF, Stockholm den 19 april 2018